Gökdemir, C., Aydaşgil, B. S. ve Toğçuoğlu Ünal, F. (2021). 2020 liseye geçiş soruları ile Türkçe ders kitaplarındaki etkinlik ve soruların yenilenmiş Bloom taksonomisine göre incelenmesi. *International Journal of Language Academy*, 9 (1), 263-279.

Article History:

Received

26/02/2021

Accepted

06/03/2021

Available online

20/03/2021

Volume 9/1 March 2021

p. 263/279

**2020 LİSEYE GEÇİŞ SORULARI İLE TÜRKÇE
DERS KİTAPLARINDAKİ ETKİNLİK VE
SORULARIN YENİLENMİŞ BLOOM
TAKSONOMİSİNE GÖRE İNCELENMESİ**

**Examining the Activities and Questions in the Turkish
Textbooks and 2020 High School Entrance Exam According to
the Revised Bloom's Taxonomy**

Ceyda GÖKDEMİR¹

Behiye Sena AYDAŞGİL²

Fulya TOPÇUOĞLU ÜNAL³

Öz

Türkçe ders kitapları, Türkçenin öğretim sürecinde öğrencilere hedeflenen bilgi, beceri ve davranışların kazandırılmasında temel kaynağı oluşturur. Bu bağlamda Türkçe ders kitapları, temel dil becerilerinin (dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma) doğru ve etkili bir biçimde öğretilmesini amaçlar. Bunun yanı sıra öğrencilerin üst düzey bilişsel becerilerinin gelişimine hizmet eder. Bu yönleriyle eğitim öğretim sürecinin verimliliğinde önemli bir rol oynar. 2018-2019 eğitim öğretim yılı itibarıyla tüm sınıf düzeylerinde yeni öğretim programı kullanılmaya başlanmış olup yeni kitapların basımı bir zorunluluk haline gelmiştir. Ortaokul düzeyinin son ve en önemli basamağı olarak nitelendirilen 8. sınıflara yönelik MEB yayınları tarafından yeni bir kitap basılmış ve 2018-2019 eğitim öğretim yılı itibarıyla

¹ Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, ceyda.gokdemir0@ogr.dpu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-8861-7587>

² Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, behiye.aydasgil0@ogr.dpu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-2462-809X>

³ Prof. Dr., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, fulyatopcuoglu@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-3981-9841>

okutulmaya başlanmıştır. Öğretim programının sarmal olması sebebiyle bazı dil bilgisi konuları tüm ortaokul sınıflarında gösterilmektedir. Bu temel kaynaklar esas alınarak 8. sınıf öğrencileri Liseye Geçiş Sınavı'na tabii tutulmaktadırlar. Bu çalışmanın amacı, 2020 yılı Liseye Geçiş Sınavı soruları ile Türkçe ders kitaplarında yer alan etkinlik ve soruların yenilenmiş Bloom taksonomisine göre incelenmesidir. Araştırmada tarama deseni kullanılmıştır. Bu araştırmanın çalışma grubunu, 2019-2020 eğitim öğretim yılında okutulan Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. Veriler ise belgesel tarama metoduyla toplanmıştır. Çalışmada içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma sonunda analiz sonuçları yorumlanmıştır. Araştırmanın sonucuna göre incelenen soruların yenilenmiş Bloom taksonomisinin alt düzey basamağında yer aldığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe ders kitabı, yenilenmiş Bloom taksonomisi, liseye geçiş sınavı, LGS, Türkçe soruları.

Abstract

Turkish textbooks are the primary sources that help students reach the targeted knowledge, skill, and behaviors in the Turkish teaching process. Therefore, Turkish textbooks teach essential language skills (listening/tracing, speaking, reading, writing) right and effectively. In addition to it serves the development of higher-order cognitive skills of students. In these aspects, it plays a significant role in the efficiency of the education and training process. As of the 2018-2019 academic year, the new curriculum has been implemented to be used at all class levels, and the latest edition books have become a necessity. A new book for 8th graders, which is considered the last and most significant step of the secondary school level, was published by MEB publications and started to be used as of the 2018-2019 academic year. Because the curriculum is gradual, some grammar topics are shown in all secondary school classes. Based on these primary resources, 8th-grade students are subjected to the High School Entrance Exam. This study aims to examine the activities and questions in the Turkish textbooks of the 2020 High School Entrance Exam according to the revised Bloom taxonomy. A scanning pattern was used in the research. The working group of this research consists of Turkish textbooks used in the 2019-2020 academic year. The data were collected by the documentary scanning method. Content analysis was used in the study. At the end of the research, the analysis results were interpreted, and recommendations were developed based on the findings reached. According to the result of the study, it was determined that the questions examined were at the lower level of the revised Bloom taxonomy.

Keywords: Turkish textbook, revised Bloom taxonomy, high school entrance exam, LGS, Turkish questions.

GİRİŞ

Öğretim programları belirli zaman dilimlerinde MEB Talim ve Terbiye Kurulu tarafından çıkartılır. Çağın gereksinimlerine uygun olarak çeşitli düzenlemeler ve yenilikler çerçevesinde şekillendirilir. Demirel'e (2015, s. 6) göre okul veya okul çevresinde, bireyin günlük hayatına ilişkin becerilerini de kapsayacak şekilde çeşitli öğreti ve etkinliklerin belirli bir programa dâhil edilerek düzenlenmesi öğretim programı olarak adlandırılmaktadır. Öğretim programları öğretmenler için bir yol haritası niteliği taşır, dersin işleyişine dair yol gösterici özelliğe sahiptir. Bu bağlamda Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın eğitim ve öğretim sürecinde bir çerçeve sunma görevini üstlendiğini söylemek mümkündür.

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda, öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri dört temel dil becerisi ile zihinsel becerileri kazanmaları, bu becerileri kullanarak kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirmeleri, etkili iletişim kurmaları, Türkçe sevgisiyle, istek duyarak okuma ve yazma alışkanlığı edinmelerini sağlayacak şekilde bilgi, beceri ve değerleri içeren bir bütünlük içinde yapılandırılmıştır. Bu Program; dil becerilerinin ve yeterliliklerinin geliştirilmesini, diğer tüm alanlarda öğrenme, kişisel ve sosyal gelişme ile

mesleki becerileri edinmenin ön şartı olarak kabul etmektedir. Öğrencinin çok yönlü gelişmesini hedefleyerek bir yapı sunan ders Türkçedir. Merkezinde dört temel dil becerisinin kazandırılması olsa da belirtildiği üzere Türkçe dersi nezdinde öğrencinin hayatının tümüne öğrenmeyi yayarak, hem kişisel hem sosyal tüm alanlarda gelişmesini sağlayacak bir bütünlüktedir. Öğrencinin bilişsel, duyuşsal açıdan gelişimlerine de katkı sağlamada Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndan faydalanılabilecek olması bu anlamda örnek teşkil etmektedir. Buradan hareketle öğrencinin akademik başarısının olumlu ya da olumsuz yönde seyretmesinin temelinde Türkçe dersinin yattığını söylemek yanlış olmayacaktır. Türkçe ana dilimiz olduğu için öğrenci, Türkçe dersinde öğrendiklerini doğal olarak diğer derslerde de uygulamaya koymaktadır. Örneğin, bir öğrencinin Türkçe dersinde okuduğunu anlamaya ilişkin geliştirdiği becerilerini girdiği tüm derslerin sınavlarında birebir kullanacak olması akademik başarısına katkı sağlayacaktır. Bu durum Türkçe dersinin önemini bir kez daha göstermektedir.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda ifade edilen Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri doğrultusunda hazırlanan 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin; dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi, okuduklarını anlayarak eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmelerinin ve sorgulamalarının sağlanması amaçlanmıştır (MEB, 2019, s. 7).

Bahsedilen bu öğretim programının uygulama aşaması ne kadar önemliyse değerlendirme aşaması da o kadar önemlidir. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın temel aldığı dört dil becerisi öğrencilere kazandırılabilir mi, kazandırıldıysa hangi düzeyde kazandırıldı, bu ve bunun gibi soruların cevabını alabilmek bilindiği üzere ancak ölçme ve değerlendirme çalışmaları ile mümkündür. Ölçme ve değerlendirme ile öğretmen öğrencilerden dönüt alır ve devam eden süreçte alınan dönüt doğrultusunda öğretim sürecinde çeşitli yapılandırmalara gider. Programın unsurlarından biri olan ölçme ve değerlendirme, eğitim öğretim sürecinin bir z raporu niteliğindedir. Programın dört temel unsurundan biri olan ve programın devamlılığını sağlayan ölçme ve değerlendirmenin tanımına bakıldığında; ölçme var olan durumu, standartlaştırılmış araçlar yardımıyla tespit etme; değerlendirme ise ölçümden hareketle bir yargıya varma sürecidir (Duran ve Öztürk, 2019, s. 263). Yıldız'a (2013, s. 387) göre, Türkçe dersinin öğretim sürecinde öğrencinin başarı düzeyini belirlemek ve konulara ilişkin eksikliklerini saptamak gibi amaçlarla çeşitli ölçme ve değerlendirme teknikleri kullanılmaktadır. Öğrencilerin belirlenen hedefe ulaşip ulaşmadığının yanı sıra öğrenmenin ne düzeyde gerçekleştiğinin belirlenmesi de önemlidir. Ölçme ve değerlendirme yoluyla elde edilen bilgiler sadece öğrenenin kazanımlarını yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda öğretimin verimliliği hakkında bilgi verir. Böylece öğretimin aksayan ve eksik yönlerini tespit etme olanağı elde edilir. Eğitim aksayan ve eksik yönlerinin belirlenmesi ise geleceğe yönelik hedeflerin belirlenmesi, öğretimin geliştirilmesi için düzenlemelerin yapılabilmesi ve önlemlerin alınabilmesi açısından önemlidir (Yıldız, 2013, s. 387). Türkçe dersinde kullanılan ölçme araçları klasik ve çağdaş olmak üzere iki çeşitten oluşmaktadır. Genellikle Türkçe dersinde klasik ölçme araçlarından, çoktan seçmeli testlerin kullanılması dört temel dil becerisinin gelişimine ket vurmaktadır. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda her ne kadar süreç ve sonuç odaklı ölçme ve değerlendirme yaklaşımı benimsenmiş olsa da uygulama sahasında özellikle ders kitaplarındaki etkinliklerde ve Liseye Geçiş Sınavı'ndaki sorularda sonuç odaklı ölçme ve değerlendirmenin daha baskın olduğunu görülmektedir.

Ders kitaplarındaki etkinliklerin ve sınav sorularının yenilenmiş Bloom taksonomisinde yer alan üst düzey düşünme becerilerine yönelik olması gerekmektedir. 1956 yılında Bloom ve arkadaşları tarafından geliştirilen Bloom taksonomisi tek boyuttan oluşurken, yenilenmiş hâli 2001 yılında iki boyutlu olarak oluşturulmuştur (Atalmış, 2019, s. 87). Taksonomi

2001 yılında güncellenmiş olup bu güncellemeyle birlikte bilişsel alanın iki ayrı süreci (bilgi ve bilimsel) öne çıkarılmıştır. Bilgi süreci bilimsel alandaki bilgilere dayandırılmaktadır. Bilişsel süreç ise zihinsel etkinliklerle ilişkilendirilmiş ve bunlar farklı basamaklarla açıklanmıştır: Hatırlama, anlama, uygulama, çözümleme, değerlendirme ve yaratma (Ayvacı ve Türkdoğan, 2010, s. 15; Saracaloğlu, 2019, s. 41).

Tutkun ve Okay'a (2012, s. 17-18) göre yenilenmiş Bloom taksonominin alt basamaklarından biri olan hatırlama basamağında öğrenciden bilgiyi hatırlaması ya da tekrar etmesi amaçlanmaktadır. Türkçe dersinde öğrenciden beklenen, metin altı sorularının cevaplarının doğrudan metin içinden bulunması istenmektedir. Anlama basamağında öğrenci kavramları açıklamakta ya da tanımlamaktadır. Bu basamakta soruların kendi cümlelerinden hareketle cevaplanması istenilmektedir. Uygulama basamağında öğrencilerin bilgiyi yeni bir durumda kullanmasıdır. Bu basamakta sorunun cevabından hareketle öğrencinin kendi bilgi dünyasında keşfe çıkartılması amaçlanmaktadır. Üst düzey basamaklardan biri olan çözümleme basamağında öğrencilerden ayrı anlam birimleri arasındaki ilişkileri tespit etmeleri ve bu ilişkileri betimlemeleri (açıklama, karşılaştırma vb.) istenilmektedir. Burada öğrenciden beklenen kitapta verilen bilgiler ile günlük yaşantısındaki bilgileri karşılaştırmasıdır. Üst düzey düşünmeyi gerektiren basamaklar ise sentez ve değerlendirmedir. Sentez aşamasında öğrenciden bir ürün ortaya koyması istenilirken değerlendirme basamağında ise öğrencinin verilen olguyu kendi bakış açısıyla değerlendirmesi esas alınmaktadır. Yapılan bu sınıflama, dünyanın birçok ülkesinde ölçme ve değerlendirme çalışmaları ve bu çalışmalarda kullanılan materyallerin geliştirilmesinde, eğitim-öğretim programlarının iyileştirilmesinde kullanılmaktadır. Aynı çalışmalar Türkiye'de de yapılmaktadır (Saracaloğlu, 2019, s. 41).

Ders kitapları ve ülke geneli yapılan sınavlarda sorulan soruların bu taksonomiye göre hazırlanması soruları daha nitelikli bir hâle getirecektir. Ders kitaplarındaki etkinliklerin ve sınav sorularının yenilenmiş Bloom taksonomisinde (hatırlama, anlama, uygulama, analiz etme, değerlendirme, yaratma) yer alan üst düzey düşünme becerilerine yönelik olması gerekmektedir. Bu şekilde, derslerin Öğretim Programı'nda yer alan amaçlar çerçevesinde nitelikli eğitim gerçekleştirilebilir.

Bu sonuç odaklı ölçme ve değerlendirme yaklaşımı bağlamında öğrenciler, 8. sınıf düzeyine geldiklerinde 2018 yılı itibarıyla ilköğretimden ortaöğretime geçiş amacıyla uygulamaya konulan LGS'ye tabii tutulmaktadır. Türk eğitim sisteminde LGS'nin ilk kez 1997-1998 eğitim öğretim yılında uygulanmaya başlandığı bilinmektedir. Sonraki yıllarda gerek sınavın adı gerekse biçim ve içerik itibarıyla bu merkezi sınava çeşitli değişiklikler getirilmiş olup 2018 yılı ile birlikte tekrar LGS adı altında uygulamaya konulmuştur. Türkiye'de ilköğretimden ortaöğretime geçiş sınavları 2000 yılından bu yana çeşitli isimler almıştır: Liselere Geçiş Sınavı, Ortaöğretim Kurumları Seçme ve Yerleştirme Sınavı, Ortaöğretime Geçiş Sistemi ve Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş Sınavı (Şad ve Şahiner, 2016, s. 55). Getirilen bu son uygulama ile birlikte sınava katılım zorunluluğu ortadan kaldırılmıştır. Bu doğrultuda okullar, sınavla öğrenci alan ve adrese dayalı öğrenci kabul eden olmak üzere ikiye ayrılmıştır.

LGS ile öğrenciler Fen bilimleri, İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, İngilizce, Matematik ve Türkçe olmak üzere toplam altı dersten sınav olmaktadır. Sınav, MEB'in belirlediği bir tarihte iki oturum (sözel ve sayısal) şeklinde gerçekleşmektedir. Birinci oturumda sözel sınav, ikinci oturumda ise sayısal sınav yapılmaktadır. Sözel oturumda 50 soruya 75 dakika, sayısal oturumda ise 40 soruya 80 dakika verilmektedir. Sınavda toplamda 90 soru bulunmakla birlikte, Türkçe testinde 20

soru yer almaktadır. Soruların konu dağılımına bakıldığında ise; sözcükte anlam, deyimler ve atasözleri, söz sanatları, cümlede anlam, parçada anlam, dil bilgisi (fiilimsiler, cümlelerin öğeleri, noktalama işaretleri, fiilde çatı, cümlelerin türleri, yazım kuralları ve anlatım bozukluğu), metin türleri ve sözel mantık bulunmaktadır.

Türkçe Dersi Öğretim Programı, ders kitaplarının içeriği ile uygulanan sınavın soruları örtüştüğü düzeyde amaçlarına ulaşmış olmaktadır. Bu durumda öğrencilere okutulan ders kitaplarının içeriği ile sınavda sorulan soruların birbiriyle uyuyor olması son derece büyük bir önem arz etmektedir çünkü derste yapılan etkinlik soruları öğrencilerin hem temel dil becerilerinin gelişmesine hizmet etmekte hem de öğrencilerin sınava yönelik hazırlanmasında büyük rol oynamaktadır. Bu çalışmanın amacı çeşitli sınıf düzeylerinde okutulan ders kitaplarının içeriğinin yenilenmiş Bloom taksonomisine göre incelenip Liseye Geçiş Sınavı soruları ile karşılaştırılarak örtüşme düzeyleri hakkında bir sonuca varmaktır. Bu araştırmadan çıkan sonuçlar doğrultusunda öneriler verilecektir. Daha önce LGS Türkçe soruları ile Türkçe ders kitaplarındaki soruların incelenmemiş olması bu araştırmanın önemini oluşturmaktadır.

2.YÖNTEM

2.1 Model

Bu araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle tespit etmeyi amaçlayan araştırma modelidir. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 2020, s. 109).

2.2.Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 eğitim öğretim yılında yapılan LGS Türkçe dersi sorularıyla 2019-2020 eğitim öğretim yılında okutulan Türkçe dersi kitapları oluşturmaktadır. 2020 LGS' de yer alan 20 Türkçe sorusu ile Türkçe dersi kitaplarındaki etkinlikler incelenmiştir. Ders kitabındaki etkinlikler için öğrenciler LGS' de 8. sınıftan sorumlu olduklarından dolayı MEB yayınlarına ait 8. sınıf ders kitabı incelenmiştir. Dil bilgisi bağlamında ise Türkçe ders kitaplarından; 5. sınıf Anıttepe, 6. sınıf Ekoyay, 7. sınıf Özgün ve 8. sınıf MEB yayınları incelenmiştir.

2.3 Verilerin Toplanması

Bu çalışmada veri toplama tekniği olarak belgesel tarama kullanılmıştır. Belgesel tarama; var olan kayıt ve belgelerden veri toplama tekniğidir (Karasar, 2020, s. 229). 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının içerisinde bulunan etkinlik soruları ile 2020 LGS Türkçe soruları bu çalışmanın dayanağını oluşturmuştur. Bu sorular yenilenmiş Bloom taksonomisine göre tablolastırılmış ve betimlenmiştir. Sönmez (2001, s. 30) taksonomiye, "eğitim yoluyla bireyde geliştirilmesi beklenen istendik davranışların basitten karmaşığa, kolaydan zor olana ve somuttan soyuta, birbirinin ön koşulu olacak şekilde aşamalı olarak sıralanması" olarak açıklamaktadır. Yenilenen taksonomide bilişsel süreç boyutu; hatırlamak, anlamak, uygulamak, analiz etmek, değerlendirmek ve yaratmak olmak üzere altı basamaktan oluşmaktadır (Anderson, Krathwohl, vd. , 2001).

2.4 Verilerin Analizi

Çalışmada içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır. İçerik analizi yoluyla verileri tanımlamaya, verilerin içinde saklı olabilecek gerçekler ortaya çıkarılmaya çalışılır (Yıldırım, Şimşek, 2018, s. 242). Bu çalışmada ortaya çıkarılan bulgular sistematik bir şekilde tablolastırılmış, sonrasında yorumlar ve öneriler getirilmiştir. Bu çalışmada Türkçe ders kitaplarındaki soruların ve 2020 LGS Türkçe sorularının yenilenmiş Bloom taksonomisine göre alt ve üst düzey basamaklara uygunluğu tespit edilip sonuçlar karşılaştırılarak tablolastırılmıştır. İçerik analizi yapılırken güvenilirliği sağlamak adına araştırmacıların yaptığı analiz ile alanında uzman 2 dış değerlendircinin yaptığı analizler karşılaştırılmış ve çıkan sonuçlara göre bulgular elde edilmiştir.

3. BULGULAR

Tablo 1. MEB Yayınları 8.Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan “Erdemler” Temasının Taksonomi Basamaklarına Göre İncelenmesi

Erdemler temasına ait metinler	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Analiz	Değerlendirme	Yaratma
İyimserlik ve kötümserlik üzerine	31	7	-	3	3	-
Kaşığı	31	4	-	1	2	2
İnsanla güzel	9	5	-	-	1	2
Kedi ile fare (dinleme/izleme metni)	3	4	3	1	5	1
Hayallerinize sahip çıkın (tema sonu değerlendirme çalışmaları)	5	1	-	2	1	1

Tablo 1 incelendiğinde; 8. sınıf MEB yayınları Türkçe ders kitabındaki birinci temada toplamda 128 soru incelenmiş olup bu sorulardan; 79'u hatırlama, 21'i anlama, 3'ü uygulama, 7'si analiz, 12'si değerlendirme ve 6'sı yaratma basamaklarında yer almaktadır. Bu soruların çoğunlukla, yenilenmiş Bloom taksonomisinin alt düzey basamaklarında yer aldığı görülmektedir.

Tablo 2. MEB Yayınları 8.Sınıf Türkçe Ders Kitabında Bulunan “Millî Mücadele ve Atatürk” Temasının Taksonomi Basamaklarına Göre İncelenmesi

Millî mücadele ve Atatürk temasına ait metinler	Hatırlama	Anlama	Uyg.	Analiz	Değerlendirme	Yaratma
Bayrağımızın altında	16	5	-	-	1	1
Atatürk ve müzik	21	6	1	-	2	1

Kınalı Ali'nin mektubu	5	2	1	-	-	3
Atatürk'ü gördüm (dinleme ve izleme metni)	6	5	-	-	3	4
Cumhuriyet ağacı (tema sonu değ. çal.)	10	3	-		1	-

Tablo 2 incelendiğinde; 8. sınıf MEB yayınları Türkçe ders kitabındaki ikinci temada, toplamda 97 soru incelenmiş olup bunlardan 58'i hatırlama, 21'i anlama, 2'si uygulama, 7'si değerlendirme ve 9'u yaratma basamaklarında yer almaktadır. Bu soruların çoğunluğunun yenilenmiş Bloom taksonomisinin alt düzey basamaklarındaki sorular olduğu görülmektedir.

Tablo 3. MEB Yayınları 8.Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki "Bilim ve Teknoloji" Temasının Taksonomi Basamaklarına Göre İncelenmesi

Bilim ve teknoloji temasına ait metinler	Hatırlama	Anlama	Uyg.	Analiz	Değerlendirme	Yaratma
Gündelik hayatımızda e-hastalıklar	25	1	4	-	5	1
Simit ve Peynir'le bilim insanı öyküleri	19	2	-	-	5	1
Parktaki bilim	11	6	3	1	2	2
Uzay giysileri (dinleme ve izleme metni)	12	5	1	-	3	4
Yenilenebilir enerji bir numara (tema sonu değerlendirme çalışmaları)	10	1	-	-	1	-

Tablo 3 incelendiğinde; 8. sınıf MEB yayınları Türkçe ders kitabındaki üçüncü temada, toplamda 125 soru incelenmiş olup bunlardan 77'si hatırlama, 15'i anlama, 8'i uygulama, 1'analiz, 16'sı değerlendirme ve 8'i yaratma basamaklarında yer almaktadır. Bu soruların çoğunlukla, yenilenmiş Bloom taksonomisinin alt düzey basamaklarında olduğu görülmektedir.

Tablo 4. MEB Yayınları 8.Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan "Birey ve Toplum" Temasının Taksonomi Basamaklarına Göre İncelenmesi

Birey ve toplum temasına ait metinler	Hatırlama	Anlama	Uyg.	Analiz	Değerlendirme	Yaratma
Kaldırımlar	18	4	1	-	4	2
Portakal	18	2	2	1	3	3

Dilimiz kuşatma altında	10	1	1	-	3	2
Karanlığın rengi beyaz (dinleme ve izleme metni)	16	4	-	-	4	2
Mutsuz, yalnız, yapayalnız (tema sonu değ. çal.)	10	3	1	-	1	-

Tablo 4 incelendiğinde; 8. sınıf MEB yayınları Türkçe ders kitabında dördüncü temada, toplamda 116 soru incelenmiş olup bu soruların; 72'si hatırlama, 14'ü anlama, 5'i uygulama, 1'i analiz, 15'i değerlendirme ve 9'u yaratma basamaklarında yer almaktadır. Bu soruların ağırlıklı olarak yenilenmiş Bloom taksonomisinin alt düzey basamaklarında yer aldığı görülmektedir.

Tablo 5. MEB Yayınları 8.Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki "Zaman ve Mekân" Temasının Taksonomi Basamaklarına Göre İncelenmesi

Zaman ve mekân temasına ait metinler	Hatırlama	Anlama	Uyg.	Analiz	Değerlendirme	Yaratma
Eşref saat	15	4	2	-	2	1
Türkiye	17	5	1	-	3	2
Peri bacaları	19	-	-	-	2	3
Robinson Cruose (dinleme ve izleme metni)	13	6	-	-	1	-
Otuz beş yaş (tema sonu değ. çal.)	3	5	-	-	1	1

Tablo 5 incelendiğinde; 8. sınıf MEB yayınları Türkçe ders kitabında beşinci temada, toplamda 106 soru incelenmiştir. Bu sorulardan; 67'si hatırlama, 20'si anlama, 3'ü uygulama, 9'u değerlendirme ve 7'si yaratma basamaklarında yer almaktadır. Soruların ağırlıklı olarak yenilenmiş Bloom taksonomisinin alt düzey basamaklarında yer aldığı görülmektedir.

Tablo 6. MEB Yayınları 8.Sınıf Türkçe Ders Kitabında Bulunan "Milli Kültürümüz" Temasının Taksonomi Basamaklarına Göre İncelenmesi

Milli kültürümüz temasına ait metinler	Hatırlama	Anlama	Uyg.	Analiz	Değerlendirme	Yaratma
Göç destanı	19	4	1	-	3	2
Vatan sevgisini içten duyanlar	15	5	2	-	4	1
Bir fincan kahve	19	4	2	-	2	-

Kız kulesi (dinleme ve izleme metni)	19	4	3	-	2	2
İstanbul'u dinliyorum (tema sonu değ. çal.)	5	2	-	-	1	-

Tablo 6 incelendiğinde; 8. sınıf MEB yayınları Türkçe ders kitabında altıncı temada toplamda 121 soru incelenmiştir. İncelenen soruların, 77'si hatırlama, 19'u anlama, 8'i uygulama, 12'si değerlendirme ve 5'i yaratma basamaklarında yer almaktadır. Bu soruların ağırlıklı olarak yenilenmiş Bloom taksonomisinin alt düzey basamaklarında yer aldığı görülmektedir.

Tablo 7. MEB yayınları 8.sınıf Türkçe ders kitabındaki "Doğa ve Evren" temasının taksonomi basamaklarına göre incelenmesi

Doğa ve evren temasına ait metinler	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Analiz	Değerlendirme	Yaratma
Yılkı atı	22	2	-	1	2	2
Rüzgâr	16	5	-	-	1	2
Gündüzünü kaybeden kuş	14	2	-	1	4	1
Hava kirliliği (dinleme ve izleme metni)	8	3	-	-	3	2
Anadolu'da bahar (tema sonu değ. çal.)	9	2	-	-	-	1

Tablo 7 incelendiğinde; 8. sınıf MEB yayınları Türkçe ders kitabında yedinci temada toplamda 103 soru incelenmiştir. Soruların, 69'u hatırlama, 14'ü anlama, 2'si analiz, 10'u değerlendirme ve 8'i yaratma basamaklarında yer almaktadır. İncelenen soruların çoğunlukla yenilenmiş Bloom taksonomisinin alt düzey basamaklarında yer alan sorular olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 8. MEB Yayınları 8.Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan "Vatandaşlık" Temasının Taksonomi Basamaklarına Göre İncelenmesi

Vatandaşlık temasına ait metinler	Hatırlama	Anlama	Uyg.	Analiz	Değerlendirme	Yaratma
Haritada bir nokta	18	4	1	-	3	1
Yaşamaya dair	6	4	2	-	2	3
Kalbim Rumeli'de kaldı	3	4	2	-	-	2
Zeytinyağı üretimi (dinleme ve izleme metni)	10	2	1	-	6	1

Çağdaşlaşmada kadın hakları (tema sonu değ. çal.)	6	9	-	-	-	-
--	---	---	---	---	---	---

Tablo 8 incelendiğinde; Türkçe 8. sınıf MEB yayınlarının ders kitabında sekizinci temada toplamda 90 soru incelenmiş olup bunlardan 43'ü hatırlama, 23'ü anlama, 6'sı uygulama, 11'i değerlendirme ve 7'si yaratma basamaklarında yer almaktadır. Bu soruları çoğunluğunun yenilenmiş Bloom taksonomisinin alt düzey basamaklarındaki sorular olduğu görülmektedir.

Tablo 9. 2020 LGS Türkçe Sorularının Taksonomi Basamaklarına Göre İncelenmesi

2020 LGS Türkçe soruları (a kitapçığı)	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Analiz	Değ.	Yaratma
1. soru	✓					
2. soru	✓					
3. soru		✓				
4. soru		✓				
5. soru		✓				
6. soru		✓				
7. soru		✓				
8. soru			✓			
9. soru		✓				
10. soru		✓				
11. soru	✓					
12. soru		✓				
13. soru		✓				
14. soru		✓				
15. soru		✓				
16. soru		✓				
17. soru	✓					
18. soru	✓					
19. soru	✓					
20. soru	✓					

Tablo 9 incelendiğinde; 20 sorudan 7'si hatırlama 12'si anlama, 1 tanesi de uygulama basamağında yer almıştır.

2019-2020 yılları arasında okullarda okutulan 5, 6, 7 ve 8.sınıf Türkçe ders kitaplarındaki dil bilgisi (noktalama işaretleri, cümlelerin öğeleri, yazım kuralları, fiilimsi) etkinlikleri, 2020 LGS'de çıkan dil bilgisi konuları ile sınırlandırılarak incelenmiştir. Aşağıdaki tabloda Türkçe dersinde okutulan ders kitaplarındaki dil bilgisi etkinlikleri yenilenmiş Bloom taksonomisine göre incelenip tablolastırılmıştır.

Tablo 10. 2020 LGS Türkçe Testinde Çıkan Dil Bilgisi Konularının 5.Sınıf Anıttepe, 6.Sınıf Ekoyay, 7.Sınıf Özgün, 8.Sınıf MEB Yayınlarında Tespit Edilmesi ve Taksonomiye Göre İncelenmesi

Yayınlar	5. Sınıf Anıttepe	6. Sınıf Ekoyay	7. Sınıf Özgün	8.Sınıf MEB
Noktalama İşaretleri	21 Hatırlama 8 Anlama 2 Uygulama	10 Hatırlama	49 Hatırlama 1 Anlama 1 Uygulama	-
Cümlelerin Öğeleri		-	-	14 Hatırlama
Yazım Kuralları	6 Hatırlama	2 Hatırlama	19 Hatırlama 1 Anlama 2 Uygulama	
Filimsi	-	-		13 Hatırlama

Tablo 10 incelendiğinde;

5. Sınıf Anıttepe yayınlarının ders kitabında;

1. tema olan “Birey ve Toplum” temasında yer alan “İlk Ders” adlı metnin 11. etkinliğinde, virgül konusu ile ilgili yenilenmiş Bloom taksonomisinin anlama ve uygulama basamağında sorular sorulmuştur. Tema sonu değerlendirme sorularında yer alan “Sevgi Ormanı” adlı şiirin 5. sorusu virgül konusunda olup anlama düzeyinde bir sorudur.

2. tema olan “Milli Mücadele ve Atatürk” temasında, “Çanakkale” adlı ara metnin 10. etkinliğinde iki nokta konusuyla ilgili anlama düzeyinde bir adet, uygulama düzeyinde bir adet olmak üzere toplamda iki soru yer almaktadır. Değerlendirme sorularında ise iki nokta ile ilgili olarak 2 adet hatırlama düzeyinde soru sorulmuştur.

3. tema olan “Doğa ve Evren” temasında, “Bu Nehir Bizim” adlı metnin 11. etkinliğinde, üç nokta ile ilgili 2 adet kavrama düzeyinde soru sorulmuştur. Aynı temanın değerlendirme sorularında ise 5. soru üç nokta ile ilgili olup hatırlama düzeyindedir. 7. soru ise yine noktalama işaretleri ile ilgili olup hatırlama düzeyindedir.

4. tema olan “Milli Kültürümüz” temasında değerlendirme sorularında 6. soru hatırlama düzeyinde olup yay ayraç işareti ile ilgilidir.

6. tema olan “Sağlık ve Spor” temasında, “Karagöz Kibarlık Öğreniyor” adlı metindeki 7. etkinlikte, iki adet anlama düzeyinde soru bulunmakla birlikte bu sorular yay ayraç işaretiyle ilgilidir. Aynı temanın “Tavşan ile Kaplumbağa” adlı metnin 11. etkinliğinde, noktalama işaretleri ile ilgili hatırlama düzeyinde soru sorulmuştur. Değerlendirme sorularında 6 adet hatırlama düzeyinde soru sorulmuştur ve bunlar noktalama işaretleri konusuyla ilgilidir.

7. tema olan “Erdemler” temasında “Büyüklerle Saygı” adlı metinde, 2 adet hatırlama düzeyinde soru bulunup bunlar yazım kurallarıyla ilgilidir. Tema sonu değerlendirme sorularında, 2 adet hatırlama düzeyindeki sorunun biri yazım kuralları, biri de noktalama işaretleri ile ilgilidir.

8. tema olan “Bilim ve Teknoloji” temasında yer alan tema sonu değerlendirme sorularında, 2 adet yazım kuralları ile ilgili hatırlama düzeyinde soru sorulmuştur.

6. Sınıf Ekoyay yayınlarına ait ders kitabında;

1. tema olan “Doğa ve Evren” temasının “Kediyle Kaplan” adlı metninde hatırlama düzeyinde, noktalama işaretleri konusunda 3 adet soru sorulurken yazım kuralları konusunda ise 1 adet soru sorulmuştur.

5. tema olan “Milli Kültürümüz” de, tema sonu değerlendirme sorularında hatırlama düzeyinde, 1 adet yazım kuralları konusunda soru sorulurken noktalama işaretleri konusunda ise yine 1 adet soru sorulmuştur.

7. Sınıf Özgün yayınlarına ait ders kitabında;

1. tema olan “Erdemler” temasında, “Akıllı Kız” adlı metnin 6. etkinliğinde virgül konusunda ve uygulama düzeyinde 1 adet soru sorulmuştur. Tema sonu değerlendirme sorularında, 1 adet virgül konusunda hatırlama düzeyinde soru yer almaktadır.

2. tema olan “Milli Mücadele ve Atatürk” temasında, “Koca Yiğit” adlı metnin 4. etkinliğinde yazım kuralları konusunda 2 adet soru sorulmuş olup bunlardan bir tanesi anlama, bir tanesi de uygulama düzeyinde sorulardır. “Atatürk’ü Düşünürken” adlı alt metnin 5. etkinliğinde yazım kuralları ile ilgili 1 adet hatırlama düzeyinde soru yer almaktadır. Tema sonu değerlendirme sorularında 3 adet yazım kuralları konusuyla ilgili soru sorulmuştur ve bunlar hatırlama düzeyindedir.

3. tema olan “Duygular” temasında, “Küçük Çocuk” adlı metnin 5. etkinliğinde, iki nokta konusuyla ilgili bir adet anlama düzeyinde soru sorulmuştur. “Yıkamak Kolay” adlı metnin 7. etkinliğinde, 2 adet yazım kuralları konusunda hatırlama düzeyinde soru sorulmuştur. Tema sonu değerlendirme sorularından 6. soru yazım kuralları ile ilgilidir ve hatırlama düzeyindedir.

4. tema olan “Milli Kültürümüz” temasının alt metinlerinden biri olan “Bir Başkadır Benim Memleketim” in 4. etkinliğinde yazım kurallarından 2 adet hatırlama düzeyinde soru sorulmuştur. Tema sonu değerlendirme kısmında 1 adet hatırlama düzeyinde soru sorulmuştur. Bu soru yazım kuralları ve noktalama işaretleri ile ilgilidir.

5. tema olan “Doğa ve Evren” temasında, “Son Leylek” adlı metnin 4. etkinliğinde yazım kuralları ile ilgili uygulama basamağında 1 adet soru sorulmuştur. Aynı metnin 6. etkinliğinde 1 adet noktalama işaretleri konusunda, hatırlama düzeyinde soru bulunmaktadır. Tema sonu değerlendirme sorularında 2 adet noktalama işaretleri konusunda ve hatırlama düzeyinde soru yer almaktadır.

6. tema olan “Sanat” temasında, “Sazıma” adlı metnin 6. etkinliği noktalama işaretleri konusunda olup hatırlama düzeyindedir. “Karagöz ile Hacivat” adlı metnin 5. ve 6. etkinliği yazım kuralları ile ilgilidir ve bunlar hatırlama düzeyinde sorulardır. Tema sonu değerlendirme sorularından olan 6. soru yazım kuralları konusundadır ve hatırlama düzeyinde yer almaktadır.

7. tema olan “Kişisel Gelişim” temasında, “Karamsar ve İyimser Bir Bakış Açısı” adlı metnin 6. etkinliğinde yazım kurallarından 1 adet soru hatırlama düzeyindedir. “İletişim

Becerilerimiz” adlı metnin 6. etkinliğinde, noktalama işaretleri konusu ile ilgili 1 adet hatırlama düzeyinde soru yer almaktadır. 7. etkinlikte ise yazım kurallarından 1 adet soru sorulmuştur ve bu soru hatırlama düzeyindedir. Tema sonu değerlendirme sorularında, 5 adet hatırlama düzeyinde soru yer almakta olup bunlar yazım kuralları konusu ile ilgilidir. Aynı bölümdeki 4. soru ise noktalama işaretleri konusu ile ilgilidir ve hatırlama düzeyinde yer almaktadır.

8. tema olan “Bilim ve Teknoloji” temasında, “Elimizin Altındaki Dünya” adlı metnin 6. etkinliği noktalama işaretleri ile ilgili olup 3 adet hatırlama düzeyinde soru sorulmuştur. Aynı temanın tema sonu değerlendirme sorularında ise noktalama işaretleri konusuyla ilgili 4 soru bulunmaktadır ve bunlar hatırlama basamağında yer almaktadır.

8. Sınıf MEB yayınlarına ait ders kitabında;

1. tema olan “Erdemler” temasında, “Kaşığı” ve “İnsanla Güzel” adlı metinlerin 6. etkinliklerinde, birer adet fiilimsi ile ilgili hatırlama düzeyinde sorular bulunmaktadır. Tema sonu değerlendirme sorularında ise 2 adet fiilimsi konusunda hatırlama düzeyinde soru yer almaktadır.

2. tema olan “Milli Mücadele ve Atatürk” temasında, “Bayrağımızın Altında” adlı metnin 5. etkinliğinde, fiilimsi konusunda hatırlama düzeyinde 7 adet soru sorulmuştur. “Atatürk ve Müzik” adlı metnin 6. etkinliğinde, fiilimsi konusunda 1 adet hatırlama düzeyinde soru bulunmaktadır. “Kınalı Ali’nin Mektubu” adlı metnin 6. etkinliğinde, fiilimsi konusu ile ilgili 1 adet hatırlama düzeyinde soru sorulmuştur. Tema sonu değerlendirme sorularında ise 6 adet hatırlama basamağında, fiilimsi konusuyla ilgili sorular yer almaktadır.

3. tema olan “Bilim ve Teknoloji” temasında, “Gündelik Hayatımıza E-Hastalıklar” adlı metnin 10. etkinliğinde, cümlelerin öğeleri konusuyla ilgili, 1 adet hatırlama düzeyinde soru sorulmuştur. “Simit ve Peynir’le Bilim İnsanı Öyküleri” adlı metnin 8. etkinliğinde, cümlelerin öğeleri konusunda 1 adet soru hatırlama düzeyindedir. “Parktaki Bilim” adlı metnin 8. etkinliğinde, cümlelerin öğeleri konusunda 1 adet hatırlama düzeyinde soru bulunmaktadır. “Uzay Giysileri” adlı metnin 7. etkinliğinde, cümlelerin öğeleri konusunda 1 adet hatırlama düzeyinde soru sorulmuştur. Tema sonu değerlendirme sorularında ise cümlelerin öğeleri konusunda 2 soru sorulmuş olup bunlar hatırlama düzeyindedir.

4. tema olan “Birey ve Toplum” temasında, “Kaldırımlar” adlı metnin 6. etkinliğinde, cümlelerin öğeleri konusunda hatırlama düzeyinde 1 adet soru sorulmuştur. “Portakal” adlı metnin 7. etkinliğinde, cümlelerin öğeleri konusunda 1 adet hatırlama düzeyinde soru yer almaktadır. “Dilimiz Kuşatma Altında” adlı metnin 7. etkinliğinde, cümlelerin öğeleri konusu ile ilgili 1 adet hatırlama düzeyinde soru bulunmaktadır. “Karanlığın Rengi Beyaz” adlı metnin 6. etkinliğinde, cümlelerin öğeleri konusunda 1 adet hatırlama basamağında soru yer almaktadır. Tema sonu değerlendirme çalışmalarında ise cümlelerin öğeleri konusuyla ilgili 2 adet hatırlama düzeyinde soru sorulmuştur.

5. tema olan “Zaman ve Mekân” temasında, “Eşref Saati” adlı metnin 6. etkinliğinde, cümlelerin öğeleri konusuyla ilgili hatırlama düzeyinde 10 adet soru sorulmuştur. “Peri Bacaları” adlı metnin 6. etkinliğinde, cümlelerin öğeleri konusu ile ilgili hatırlama düzeyinde 4 adet soru yer almaktadır.

6, 7 ve 8. temada ise 2020 LGS’ de yer alan dil bilgisi konularıyla ilgili sorular bulunmamaktadır.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Türkçe eğitimi, bilişsel ve duyuşsal bağlamdan hareketle bireylerin hem akademik başarı hem de sosyal ilişkiler açısından donanımlı olmalarını sağlamaktadır. Bu donanım ise temel dil becerilerinin etkili bir şekilde kullanılmasıyla gerçekleşebilmektedir. Bireylerin temel dil becerilerine hizmet eden ders kitapları, biçimi ve en önemlisi içeriği yönüyle bireylerin üst düzey düşünme becerilerini geliştirecek nitelikte hazırlanmalıdır. Bu nitelikte ders kitaplarının içerisindeki etkinliklerin aşamalı, sarmal, belli bir düzen içerisinde, öğrencilerin alt ve üst düzey düşünme becerilerini (Bloom taksonomisi) geliştirecek öğrenme ilkelerine göre tasarlanmalıdır. Bu ilkeler gözetilerek hazırlanacak ders kitapları, içerik yönüyle daha zengin ve işlevsel olmasının yanı sıra Türkçe eğitimi sürecini de daha kaliteli hâle getirecektir.

Bu araştırmada 2020 LGS ile 2019-2020 yılları arasında okutulan Türkçe ders kitaplarındaki etkinlik soruları yenilenmiş Bloom taksonomisine göre incelenmiş soruların birbirleriyle örtüşme düzeyi tespit edilmiştir. Araştırmada çıkan sonuca göre incelenmiş olan soruların taksonominin alt düzey basamağında yer aldığı tespit edilmiştir. Araştırmanın genel sonucu olarak incelenen soruların çoğunlukla hatırlama ve anlama basamağında olduğu belirlenmiştir. Örneğin; 5. sınıf Anıttepe yayınlarında 6. tema olan “Sağlık ve Spor”da, “Karagöz Kibarlık Öğreniyor” adlı metindeki 7. etkinlikte, iki adet kavrama düzeyinde, 6. sınıf Ekoyay yayınlarında “Milli Kültürümüz” adlı 5. temada, tema sonu değerlendirme sorularında, bir adet hatırlama düzeyinde, 7.sınıf Özgün yayınları 2. temada, “Koca Yiğit” adlı metnin 4. etkinliğinde iki adet sorudan bir tanesi kavrama, bir tanesi de uygulama düzeyinde, 8. sınıf MEB yayınlarında “Erdemler” temasındaki “İyimserlik ve Kötümserlik” metninin alt sorularından biri olan 3.etkinliğin hatırlama düzeylerinde sorular olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada ulaşılan sonuçlar, bu alanda yapılmış diğer araştırmalara bakıldığında bazı yönleriyle benzerlik göstermektedir:

Özcan ve Açıık'ın (2011) SBS'deki sorularla ders kitaplarındaki soruların ilişkisini tespit ettiği çalışmada, 2008-2009 yıllarına ait SBS Türkçe soruları Bloom taksonomisine göre incelenmiştir. İncelenen 103 sorunun; alt düzey basamaklarda (bilgi, kavrama, uygulama) sorular ile analiz türündeki sorulardan oluştuğu belirlenmekle birlikte üst düzey basamaktaki sorulara yer verilmediği belirlenmiştir. Özer ve Özkaya'nın (2020) ortaokul tüm sınıf düzeylerinde Türkçe ders kitaplarındaki dil bilgisi sorularını yenilenmiş Bloom taksonomisine göre değerlendirdiği çalışmada 5, 6 ve 7.sınıf Türkçe ders kitaplarındaki dil bilgisi sorularının ağırlıklı olarak yenilenmiş Bloom taksonomisinde alt düzey basamaklarından oluştuğu tespit edilmiştir. Diğer araştırmalardan farklı olarak bu araştırmada, 8.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan soruların ağırlıklı olarak üst düzey basamakta olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Tosunoğlu ve Demir'in (2014) MEB yayınları 5. sınıf Türkçe dersi öğrenci çalışma kitabındaki etkinliklerin taksonomiye göre değerlendirildiği çalışmada, etkinliklerin genelini bilgi ve kavrama (anlama) basamağında yer alan sorulardan oluştuğu sonucuna varılmıştır. Eroğlu'nun (2019) 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki okuma, anlama becerisine yönelik soru ve etkinliklerinin Bloom taksonomisine göre değerlendirildiği yüksek lisans tez çalışmada incelenen iki kitapta da metin altı soru ve etkinliklerinin büyük bir bölümünün alt düzey bilişsel basamakta yer aldığı sonucu ortaya çıkmıştır. Vural'ın (2020) yüksek lisans tezinde ise incelenen sınavlarda soruların Bloom'un anlama düzeyi basamağında yoğunlaştığı sonucuna varılmıştır. Tema sonu değerlendirme soruları üzerine yapılan bir araştırmada Çeçen ve Kurnaz'ın (2015), incelenen metin altı ve dil bilgisi sorularının alt düzey basamakta yer aldığı sonucuna ulaştıkları görülmektedir. Şengül'ün (2005), metin altı sorular üzerine yaptığı araştırma yine benzer sonuç verilmekte olup soruların genelini alt düzey basamakta yer aldığı belirtilmektedir. Küçük'ün (2008) incelediği kitaplardaki soruların

geneli alt düzey basamakta yer almış olup bunların büyük çoğunluğunun kavrama (anlama) basamağında yoğunlaştığı sonucuna varılmıştır. Durukan (2009), 7. sınıflara yönelik incelediği ders kitaplarında soruların genellikle bilgi ve kavrama (anlama) basamağında yoğunlaştığını tespit etmiştir. Sarar Kuzu (2013), çalışmasında incelenen soruların çoğunlukla hatırlama ve anlama basamağında yer aldığı sonucuna varılmıştır. Araştırmalardan çıkan ortak sonuç; ders kitaplarında ve ulusal sınavlarda alt düzey sorular sorulduğudur. Bu durum ise soruların Türkçe Öğretim Programlarında belirtilen genel ve özel amaçlara hizmet etmediği sonucunu ortaya koymaktadır.

Türkçe öğretmen adaylarının hazırlamış olduğu sınav sorularının incelendiği çalışmalara bakıldığında ise Eyüp (2012), çalışmasında öğretmen adaylarının daha çok anlama düzeyinde soru hazırladıkları sonucuna ulaşırken, benzer bir diğer araştırmaya göre, Yeşilyurt (2012), Türkçe öğretmen adaylarının genel itibarıyla alt düzey basamakta yer alan sorular hazırladıklarını tespit etmiştir. Araştırmalarda çıkan ortak sonuca göre, öğretmenlerin hazırlamış olduğu etkinlik sorularının genellikle alt düzey sorulardan oluştuğu tespit edilmiştir. Bu durum ise öğrencilerde üst düzey düşünme becerilerinin geliştirilmesine engel olmaktadır. Türkçe dersi etkinliklerinde öğretmen, hedeflenen bilişsel düzeyleri göz önünde bulundurarak öğrencilerin dil becerilerinin gelişiminde kalıcılık sağlayabilmektedir. Bu bağlamda gerek ders esnasında gerekse yazılı sınavlarda öğrencilere yöneltilen sorular, onların dil becerilerini etkili bir şekilde ölçecek nitelikte olmalıdır.

Araştırmadan çıkan sonuçlardan yola çıkarak şu öneriler geliştirilebilir:

- Türkçe ders kitapları ve LGS sorularını hazırlayan alan uzmanlarının yetiştirilmek istenen birey profiline uygun olarak soruları üst düzeyde olacak şekilde titizlikle hazırlaması önemli husustur.
- Bir ders kitabında yer alan metin altı sorulardan her birinin hatırlama düzeyinde ve aynı formatta hazırlanmış olması öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal özelliklerini olumsuz etkilemektedir. Bu sebeple soruların farklı düzeyler ve formatlar çerçevesinde hazırlanması daha etkili bir öğrenme ortamı oluşmasını sağlayacaktır.
- Ders kitaplarında değerlendirme ve yaratma basamağında soruların az olması dikkat çekmiştir. Bu düzeylerde soru sayılarının artırılması öğrencinin üstbilisinin gelişmesine ve ufkunun genişlemesine katkı sağlayacaktır.
- LGS sorularında analiz ve değerlendirme basamağında soruların olmaması dikkat çekmiştir. Bu basamaklardan soruların sorulması sınavın niteliğini daha da arttıracaktır.
- Ders kitaplarındaki sorular ile LGS sorularının taksonomi basamaklarında birbiriyle örtüştüğü tespit edilmiş olup bu düzeylerin üst düzeyde olmasına yönelik öğretmen, akademisyen ve diğer alan uzmanlarının iş birliğiyle görüşlerinin alınıp soruların bu doğrultuda hazırlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

KAYNAKÇA

- Anderson, L. W. ve Krathwohl, D.R. (Eds.) (2001). *A taxonomy for learning, teaching and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives*. Longman: New York.
- Atalmış, E.H. (2019). Eğitimde ölçülen özellikler ve aşamalı sınıflaması. B. Çetin. (Ed.), *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* (ss. 85-103). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ayvaci, H. Ş. ve Türkdoğan, A. (2010). Yeniden yapılandırılan Bloom taksonomisine göre fen ve teknoloji dersi yazılı sorularının incelenmesi. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 7(1), 13-25.
- Bümen, N. T. (2006). Program geliştirmede bir dönüm noktası: Yenilenmiş Bloom taksonomisi. *Eğitim ve Bilim*, 31(142), 3-14.
- Çapraz-Baran, Ş. ve Diren, E. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 5. sınıf ders kitabı*. Ankara: Anıtepe Yayıncılık.
- Çeçen, M. ve Kurnaz, H. (2015). Ortaokul Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarındaki tema değerlendirme soruları üzerine bir araştırma. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(02).
- Çerçi, A. (2018). 2018 Türkçe dersi öğretim programı kazanımlarının (5, 6, 7, 8. sınıf) yenilenen Bloom taksonomisine göre incelenmesi. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 6(2), 70-81.
- Demirel, Ö. (2015). *Eğitimde program geliştirme kuramdan uygulamaya*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Demirel, T. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 6. sınıf ders kitabı*. Ankara: Ekoyay Yayıncılık.
- Duran, E. ve Öztürk, E. (2019). Türkçe öğretiminde ölçme ve değerlendirme. H. Akyol ve A. Şahin (Ed.), *Türkçe öğretimi öğretmen adayları ve öğretmenler için* (ss. 263-283). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Durukan, E. (2009). 7. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinleri anlamaya yönelik sorular üzerine taksonomik bir inceleme. *Milli Eğitim Dergisi*, 37(81), 84-93.
- Erkal, H. ve Erkal, M. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe ders kitabı 7. sınıf*. Ankara: Özgün Yayınları.
- Eroğlu, S. (2019). *6. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metin altı okuma anlama soru ve etkinliklerinin güncellenmiş Bloom taksonomisine göre değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı, Balıkesir.
- Eselioğlu, H., Set, S. ve Yücel, A. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 8.sınıf ders kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Eyüp, B. (2012). Türkçe öğretmeni adaylarının hazırladığı soruların yeniden yapılandırılan Bloom taksonomisine göre değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(3), 965-982.
- Karasar, N. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayınları: Ankara.
- Krathwohl, D. R. (2002). Bloom taksonomisinin revizyonu: Genel bir bakış. (Çev. Köğce, D. Aydın, M. ve Yıldız, C.) *Elementary Education Online*, 8(3), ç: 1-7.
- Küçük, E. E. (2008). İlköğretim 6. sınıf Türkçe çalışma kitabındaki soruların eleştirel düşünme açısından incelenmesi. *e-Journal of New World Sciences Academy Social Sciences*, 3(3), 492-504.
- MEB (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1,2,3,4,5,6,7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Özcan, S., Açık, F. (2011). SBS Türkçe sorularıyla Türkçe ders kitaplarındaki soruların örtüşme düzeyi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(16). 355-370.

- Özer, Ş., Özkaya, S.D. (2020). 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki dil bilgisi sorularının yenilenmiş Bloom taksonomisine göre değerlendirilmesi. Z. Gölen ve S. Özer (Ed.), *İnsanî ve sosyal bilimlerde güncel araştırmalar* (ss. 65-84). Cetinje-Montenegro: İVPE Yayınları.
- Saracaloğlu, A.S. (2019). Eğitimde program geliştirme ve değerlendirme. A. S. Saracaloğlu ve A. Küçüköğlu (Ed.), *Öğretim ilke ve yöntemleri* (ss. 23-78). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Sarar Kuzu, T. (2013). Türkçe ders kitaplarındaki metin altı sorularının yenilenmiş Bloom taksonomisindeki hatırlama ve anlama bilişsel düzeyleri açısından incelenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 37(1), 58-76.
- Sönmez, V. (2001). *Program geliştirmede öğretmen el kitabı* (9. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şad, S. N. ve Şahiner, Y. K. (2016). Temel eğitimden ortaöğretime geçiş (TEOG) sistemine ilişkin öğrenci, öğretmen ve veli görüşleri. *İlköğretim Online*, 15(1), 53-76.
- Şengül, M. (2005). *İlköğretim 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlere dayalı olarak hazırlanan sorular üzerine bir inceleme* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Tosunoğlu, M., Demir, E. (2014). MEB yayınları 5. Sınıf Türkçe dersi öğrenci çalışma kitabındaki etkinliklerin dil öğrenme alanlarına ve taksonomiye göre değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, (203).
- Tutkun, Ö. F. ve Okay, S. (2012). Bloom'un yenilenmiş taksonomisi üzerine genel bir bakış. *Sakarya University Journal of Education*, 1(3), 14-22.
- Vural, C. (2020). *Son on yılda yapılan liselere giriş sınavlarında (SBS, TEOG ve LGS) yer alan Türkçe dersi sorularının yenilenmiş Bloom taksonomisi açısından değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Gaziantep.
- Yeşilyurt, E. (2012). Öğretmen adaylarının bilişsel alanla ilgili sınav durumu soruları yazma yeterliklerinin değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(2), 519-530.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yıldız, C., Okur, A., Arı, A. ve Yılmaz, Y. (2013). Ölçme ve değerlendirme. C. Yıldız (Ed.), *Yeni öğretim programına göre kuramdan uygulamaya Türkçe öğretimi* (ss. 385-424). Ankara: Pegem Yayınları.